

FREELANCE EMEK ÇALIŞTAYI **SONUÇ BİLDİRGESİ**

27-28 EYLÜL 2025
İstanbul

GİRİŞ

DİSK Basın-İş olarak düzenlediğimiz Freelance Emek Çalıştayı 27-28 Eylül tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Farklı disiplinlerden birçok akademisyen, alan öznesi serbest çalışan gazeteci, içerik üreticisi ve yayınevi emekçisini bir araya getiren Çalıştay; iki gün süren verimli teorik tartışmalarla ve sahaya yönelik pratik çıktılarla sonuçlandı.

Freelance Emek Çalıştayı, serbest çalışan emekçilerin keyfi ücretlere mahkum edilmesine karşı asgari tarifeler ve tip sözleşmelerle ücretlerin korumaya alınması, sigortalı bir çalışma düzeninin yasalarla teminat altına alınması ve sendikal örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması için bir yol haritası çıkarılmasının yanı sıra Freelance Yasası için gerekli düzenlemeleri içeren bir çalışma taslağı oluşturulmasını amaçlayarak yola çıkmıştı.

Freelance çalışma sisteminin evrensel anlamda durumu ve neoliberal ekonomideki konumunun ortaya konması; uluslararası bağlamda freelance emekçilerin durumu ve sermaye karşısında cari yasal düzenlemelerin örneklendirilmesi; çalışma koşulları, sosyo-ekonomik vb. ölçekler üzerinden Türkiye'de freelance çalışma sisteminin haritalandırılması; tüm bu başlıkların yayınevi emekçileri, gazeteciler ve içerik üreticileri kapsamında ele alınması Çalıştay'ın kapsamı ve amacını çerçevelemiştir.

Yine bildiriler ve atölye çalışmalarında Çalıştay kendisini şu soruları ele almakla sorumlu kılmıştır: Serbest çalışan yayınevi emekçileri, gazeteciler ve içerik üreticileri için örgütlenme olanakları ne şekilde yapılandırılmalıdır? Her üç alan için de geçerli olan sigortasız çalıştırılma sorunu nasıl aşılır? Yayınevi emekçileri, gazeteciler ve içerik üreticilerinin yasal iş tanımlarının netleştirilmesini içeren bir freelance yasası için mevcut çalışma yasasında ne gibi değişiklikler yapılmalıdır? Sigortasız ve kayıtdışı çalıştırılmanın önüne geçmek için mevcut yasalarda bir değişiklik gerekmekte midir yoksa mevcut engeller fiili duruma mı ilişkindir? Sendika üyeliği ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki engeller hukuki olarak nasıl kaldırılabilir?

Tüm bunlarla birlikte 08 nolu Basın Yayın ve Gazetecilik işkoluna özel olarak şu sorular özellikle yuvarlak masa etkinliklerinin başlıca soruları olmuştur: Yayınevi emekçileri, gazeteciler ve içerik üreticilerinin genel anlamda sorunları nelerdir? Parça başı işlerde ücretlendirmelerdeki keyfiliğin önüne nasıl geçilir? Tip sözleşmeler ve asgari tarifeler çözüm müdür? Yeni bir sigorta sistemi için nasıl bir formül sunulmalıdır? Yapay zekânın işlerin niteliği ve iş yaşamı üzerindeki etkisine dair ne tür önlemler alınabilir?

Mobbing, süre baskısı ve iş ortamının iyileştirilmesi adına örgütlü mücadele bağlamında neler yapılabilir? LGBTİ+ ve kadın yayınevi emekçilerinin iş yaşamında karşılaştığı sorunlar nasıl aşılabılır? Alternatif dayanışma ağları mümkün müdür? Sendikal örgütlenme önündeki engellerin kaldırılması için nasıl bir yol izlenmelidir? Örgütlenme modellerine dair dünyadaki örnekler nelerdir ve bunlar nasıl uyarlanabilir?

Çalıştay'da "Neoliberalizm ve Yeni Emek Rejimi", "Türkiye'de Freelance Emek ve Örgütlenme", "8. İşkolunda Freelance Emek" oturumlarında toplam 18 konuşmaya yer verilmiş; "Sorunlar ve Çözümler", "Örgütlenme; Olanaklar ve Engeller", son olarak "Freelance Yasası İçin Öneriler" başlıklarında "Yayınevi Emekçileri", "Gazeteciler", "İçerik Üreticileri", "Kültür Sanat Emeği" ve "Freelance Yasa Tasarısı" masalarında beş atölye ve yuvarlak masa etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Serbest çalışan gazeteciler, içerik üreticileri ve yayınevi emekçilerinin güvenceli, emeğin haklarını koruyan bir çalışma rejimi ve örgütlenme faaliyeti için Çalıştay çerçevesinde ortaya çıkan çıktılar aşağıda "Temel Çıktılar" ve "Örgütlenme" başlıklarında kısaca sunulmaya çalışılmıştır. Önümüzdeki aylarda bildiri ve tartışma tam metinlerini içeren Çalıştay kitabını da kamuoyuyla paylaşmayı ummaktayız.

Çalıştay'a bildiri ve tartışmalarıyla katkı sunan Ayça Örer, Ayhan Sonyürek, Bekir Demir, Betül Urhan Çelik, Büşra Özlü, Cansu Çetintaş, Çağrı Kaderoğlu Bulut, Deniz Çakmak, Emre Battal, Erkan Kıdak, Esin İleri, Eylül Deniz Ergun, Fatih Özakoğlu, Gaye Burcu Yıldız, Gökhan Bulut, Hakan Koçak, İzel Sezer, Murat Özveri, Nihal Samsun Çetin, Nurdan İpek, Onur Koçyiğit, Orkun Saip Durmaz, Oya Bali, Rojhat Turgut, Savaş Kılıç, Tuğba Özer, Tuğba Öztürk, Turgut Dedeoğlu ve Zeki Avcı'ye teşekkür ederiz.

Çalıştay'a tartışmalarıyla katkı sunan Müzik-Sen, Sine-Sen, Müyorbir'e ve Freelance Komisyonu ziyaretleri kapsamında fikir alışverişinde bulunulan Türkiye Barolar Birliği'ne ve Çevirmenler Meslek Birliği'ne ve Çalıştay'a desteklerinden dolayı Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) teşekkür ederiz.

Son olarak açılış mesajları için DİSK Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu'na ve DİSK Basın-İş üyesi tutuklu gazeteciler Ercüment Akdeniz ve Furkan Karabay'a teşekkür ederiz.

Çalıştay Tertip Komitesi

TEMEL ÇIKTILAR

1

“Freelancerlar ancak güvenceli bir emek rejimi altında özgürdür”

Patronsuz çalışma, mesaisiz çalışma düzeni söylemleriyle freelance emek rejimi serbest çalışan emekçilerin özgürlük ve yaratıcılık istemine seslenmektedir. Bu kısmi serbestiyet görüntüsü altında “girişimcilik” söyleminin güvencesiz mevcut freelance çalışma düzeninde sürekli olarak beslenmesi tesadüfi değildir. Bu durum, neoliberalizmin bireysel kurtuluşçuluk söyleminin yeni bir kisvede sunulmasından başka bir şey değildir. Özgürlük ve yaratıcılığın ancak güvenceli bir emek rejimi altında gerçekleşebileceğinin sürekli olarak ortaya konması gerekmektedir.

Sermaye karşısında emekçilerin korunmasının birincil adımı, bireysel kurtuluşçu anlatıların mahkum edilerek güvenceli bir iş yaşamı ve dayanışmacı bir bir-ara-dalığın savunulmasıdır.

2

“Freelancerlar işçidir”

Çalıştay’ın en önemli çıktılarından birisi, birçok farklı sektörde gerek mevzuat gerek işleyiş açısından değişkenlik gösterse de, yeni emek rejiminde kapitalizmin bütün bu bulanıklıkta görmemizi engellemeye çalıştığı şeyin freelancerların işçi olduğu gerçeği olmuştur. “Patronsuz iş yaşamı” olarak sunulan freelance emek düzeni, esasında farklı kisveler altında işçinin en temel haklarından ve çalışmaya dair işverene yüklediği sorumluluklardan “yasal” anlamda azade olmaya dair bir emek rejimi yaratma girişimidir.

Tüm bu bulanıklığın içinde net ve tavizsiz bir biçimde yapılması gereken, bağımlılık ilişkisi üzerinden kurulan hukuki çerçeveyi yeniden yapılandırarak “işçi statüsü”nün tüm dolaylarıyla savunulmasıdır.

3

“Kayıtdışı çalışmaya son verilerek güvenceli ve sigortalı çalışma için adım atılmalıdır”

Sigortasız çalıştırılma yalnızca işçinin en temel haklarından olan sosyal güvencelerden ve emeklilik hakkından mahrum olması değil aynı zamanda sermayenin ve kamunun kayıtdışı bir çalışma düzeni yaratmasıdır.

Freelance çalışma düzeni milyonlarca işçiyi kendi hesabına çalışanlar olarak sunarak en temel işçi haklarının kendilerine yükleyeceği sorumluluklardan kaçınmaktadır. Bunun en başında sosyal güvenceler ve sigorta gelmektedir. Bugün on binlerce gazeteci, içerik üreticisi ve yayınevi emekçisi hiçbir sağlık güvencesine sahip olmaksızın sigortasız bir biçimde çalışmaktadır. Çalıştay’da en önemli vurgulardan birisi artık bu düzene son verilmesine ilişkin gerek hukuki gerek sendikal adımların atılmasına yönelik kararlılık olmuştur.

4

“Keyfi ücretlendirmelere son verilmeli, asgari tarifeler hukuki güvenceye alınmalıdır”

Freelancerların en önemli sorunlarından biri olarak tüm kesimlerden emekçilerin Çalıştay’da dile getirdikleri nokta, freelance emekçilerin keyfi ücretlendirmeye mahkum edilmiş olmasıdır. Hiç şüphesiz geleneksel çalışma düzenindeki ücret düşüklüğünün de beslediği bu durum, asgari tarifelerin yokluğunda freelancerlar için açlık sınırlarının altında aylık ödemelerle kendini göstermektedir.

Ancak bu durum yalnızca Freelance Yasa tasarısı kapsamında düşünülmemelidir. Gerek kültür sanat emekçileri, gerekse 8. işkolunun kapsadığı alanlarda asgari tarifeler ve tip sözleşmeler oluşturularak bunların tavsiyeden öteye gitmesini sağlayacak ve zor gücünü oluşturacak yasal ve sendikal araçlar geliştirilmelidir.

5

“Sendikal örgütlenme hakkının engellenmesi kabul edilemez”

Freelancerların, sosyal güvenlik sisteminin dışına atılması aynı zamanda, başta çalışanların iş sağlığı ve güvenliği olmak üzere sendikal örgütlenme hakkını engellemektedir. Bu durum ise esasında, freelance emekçilerin uzun saatler çalışmalarına, hatta bazen günün bütününe yayılan işler yapmalarına ve yaptıkları işin karşılığında işverene tabi olmalarına karşın; ek mesai ücretleri, emeklilik hakkı ve sağlık sigortasından yoksun olmalarına rağmen emekçileri sermaye karşısında yasal hak arayışından mahrum bırakmaktadır.

Freelance emekçilerin sigortasız çalıştırılması ve işçi statüsünün dışında bırakılması sonucunda sendikalara üye olamamaları kabul edilemez. Bu açıkça örgütlenme hakkının çiğnenmesi ve serbest çalışan emekçileri sermaye önünde savunmasız bırakmayı hukuki güvenceye almak demektir. Bu kapsamda Freelance Yasası ile birlikte kampanyalar örgütlenmesi yine Çalıştay’ın önemli pratik kararlarından olmuştur.

6

“Freelancerların meslek tanımları ve yasal statüleri netleştirilmelidir”

Kültür sanat emekçileri, yayınevi emekçileri ve içerik üreticileri için en önemli sorunlardan birisinin de meslek tanımlarına ilişkin belirsizlik olduğu görülmüştür. Bu belirsizlik hem iş tanımı dahilinde olmayan işlerin yaptırılması hem de ücretlendirmede freelancerlar için hak kayıpları anlamına gelirken sermaye için serbest hareket alanı işlevi görmektedir.

Freelancerların yasal statüsü belirsizdir. Bu belirsizlik, iş tanımlarının netleşmesine, hakların korunamamasına ve mesleğe özgü desteklerin geliştirilmesinde yetersizliklere yol açmaktadır. Freelance çalışma biçimi hukuken ayrı bir statü olarak tanımlanmalı; iş tanımı ve çalışma koşulları netleştirilmelidir. Bu sayede; mesleğin kendine özgü ihtiyaçları daha görünür hale gelecek, vergilendirme, sosyal güvence ve haklar konusunda özel düzenlemeler yapılabilecek ve devlet destekleri, hibeler ve teşvikler freelance çalışanların gerçek durumuna uygun şekilde kurgulanabilecektir.

7

“Sözleşmesiz iş ilişkisine son verilmelidir”

Freelance basın emekçilerinin, yayınevi emekçilerinin ve içerik üreticilerinin parça başı işler üzerine yaptıkları anlaşmalar çoğunlukla şifahen yapılan anlaşmalarla sınırlı durumdadır. Sözleşmeyle teminat altına alınmış bir iş ilişkisinin olmaması, çalışan ile işveren arasındaki ilişki tam bir bağımlılık ilişkisi içermesine karşın *tüccar ile hizmet satın alan şirket* arasındaki ilişkinin esnekliğine indirgenmektedir.

Bu kapsamda serbest çalışanlar, iş ilişkisini çalışan lehine güvence altına alan bir meslek tanımına ve iş sözleşmesine ihtiyaç duymaktadır.

8

“Mesaisiz çalışma söylemi 7/24 mesaiye evrilmiştir”

Kendi hesabına çalışma denilen sistemde parça başı işlerin ve ücretlendirmelerin açlık sınırının altına düşmesiyle geçinme kaygısı içerisindeki freelancer 7/24 mesaiye mahkum edilmiştir. Sürekli online olma zorunluluğu ve süre baskısı serbest çalışan emekçileri, yalnızca iktisadi değil psikolojik ve toplumsal birçok zorlukla başa çıkmak zorunda bırakmaktadır.

Mesaisiz çalışma söyleminin bugünkü freelance çalışma düzeni içerisinde geldiği nokta, tüm bir yaşamın mesaiye çevrildiği ve evin işyerine evrildiği, toplumsal açıdan yalnızlaştırılmış bir işçi ordusu olmuştur.

9

“Kültür sanat emekçileri güvencesizlik cehenneminde!”

Kültür sanat emek alanı doğası itibarıyla atipik çalışma üzerinde kuruludur. Kültür sanat emeği büyük bir oranda yarı zamanlı ya da belirsiz zamanlı işlerle karakterize olur. Müzik ve sahne emekçilerinin % 67’si yarı zamanlı veya geçici istihdamlı çalışmaktadır. Bu durum, gelir düzensizliği demektir.

Çok büyük bir oranda (% 88) herhangi bir sosyal güvence koruması altında olmamaları, işsizlik sigortası, iş kazası, meslek hastalığı vs. gibi korumalardan faydalanamamaları sonucunu doğurur. Sözleşmesiz çalışma ve toplu iş sözleşmesi imkansızlığı, ücret dalgalanmaları ile birlikte kültür sanat emekçilerinin güvencesizliğini daha da arttırmaktadır.

Kültür sanat emeği alanında sosyal güvencesiz çalışma çok yaygındır. Müzik ve sahne emeği alanında işveren tarafından sigortalananların oranı sadece % 12’dir. Bu durum, kültür sanat emeğinin hukuki statüsünün belirsizliğinden kaynaklanmaktadır. Devletin kültür sanat emekçilerinin sigortalılığı konusundaki denetim eksiklikleri de bu tabloyu pekiştirmektedir.

Devletin sanat eserleri üretimi üzerinden topladığı “bandrol gelirleri”, “özel kopyalama harcı” türünden vergileri hak sahiplerine dağıtmak ya da kültür sanat emekçileri yararına harcamak yerine Hazine’ye aktarması; yerel yönetimlerin özel günlerde düzenlenen etkinliklerde yerel sanatçılar yerine tanınmış sanatçıları tercih etmesi, kültür sanat emeğini maddi olarak destekleyebilecek kanalların kapatılması anlamına gelmektedir.

“Freelance emek haritasının çıkarılması en önemli ihtiyaçlardan”

Bilişim emekçilerinden motokuryelere, kültür sanat emekçilerinden gazetecilere uzanan bir skalada çeşitlilik gösteren freelance çalışma rejiminde Çalıştay’da birçok model ele alınmıştır. Bununla birlikte, evrensel anlamda geliştirilen modellerin yerelleştirilmesinde izlenecek yolların ortaya konması veya bütünüyle özgün çalışmaların gündemleştirilmesi ileri araştırmaları gerektirmektedir.

Çalıştay kitabında detaylarına yer verileceği şekilde tüm bu sektörlerde en önemli ihtiyaç, alanda çalışan emekçilerin sayısına, ücretlendirmeler ve sektörel dağılıma ilişkin kapsamlı saha çalışmalarının yapılması ve nihayetinde bir freelance emek haritasının çıkarılmasıdır.

ÖRGÜTLENME

1

“En büyük zor gücü, örgütlülüktür”

Mevcut yasal düzenlemeler içerisinde sigortasız bir çalışma düzeninin getirdiği en önemli sorunlardan birisi de sendikal örgütlenme hakkını engelliyor olmasıdır. En az yasal olarak yapılması gereken düzenlemeler kadar önemli olan, hatta tüm bu düzenlemelerin sağlanması ve teminatı işlevi görecekt en temel güç freelance emekçilerin örgütlü ve bir arada durabilme gücüdür.

Hiç kuşkusuz gerek Freelance Yasası önerisiyle gerek farklı hukuki yollarla freelance çalışanların yasal mücadelesinin güvence altına alınması için mücadele edilecektir ancak tüm bunları sağlayacak tek güç, işçilerin üretimden gelen gücüdür. Bu ise tam olarak sistemin çeşitli bulanıklıklarını ve sendikal örgütlenmeye getirdiği engelleri yıkmaya çalışırken aynı zamanda atipik örgütlenme modellerini üretmekten geçer.

2

“Atipik emek rejimleri atipik örgütlenmeler gerektirir”

Çalıştay’da örgütlenme başlığında en önemli noktalardan birisi şu olmuştur: Bugün sendikalar kendi mevzuatlarına ve dayatılan hukuki engellere sıkışmadan, sahadaki tüm bu birarada duruşlara dair kapsayıcı alanlar yaratmalı ve alanın öz-nelerinden öğreneceklerine kulaklarını tıkamadan özerk kamusal birliktelikler kurulmasına öncülük etmelidir.

Özellikle yuvarlak masa etkinliklerinde öne çıktığı üzere, sosyal medya alanlarında freelance emekçilerle biraradalıklar için kullanılacak yeni araçlar yaratılması yönünde adımlar atılmalıdır.

3

“Sözleşmesiz çalışmaya karşı kampanyalar yürütülmelidir”

İşveren ve freelance çalışanlar arasında yapılacak iş sözleşmelerinin şart olması ve standardize edilmesi için kampanyalar yapılması ve işverenlerin sözleşmeli çalışma düzenine zorlanması gerekmektedir.

Halihazırda çevirmenler için ÇEVBİR’in uzun yıllardır örneklerini ortaya koyduğu üzere emeğin haklarını koruyan tip sözleşmeler ve asgari tariflerin freelance çalışma düzeni dahil tüm sektörlere yayılması ve bunların hukuki teminat altına alınması gerekmektedir.

4

“Yalnızlaştırılan freelance emekçiler için dayanışma ağları kurulmalıdır”

Freelancerların yaşadığı atomizasyonun önüne geçmek ve sendikalaşmanın önündeki engeller kalkana dek bu gazeteciler için mesleki dayanışma olanakları-

nı güçlendirmek için sendikaların bünyesinde alt çalışma grupları oluşturulması Çalıştay'ın çıktılarındandır.

Freelance çalışanların belli periyotlarla bir araya gelebilecekleri, sorunlarını konuşup dayanışma ilişkisi kurabilecekleri fiziki mekanlarla birlikte dayanışma ağları örülmesi ve yalnızlaştırmaya karşı birlikteliklerin kurulması önümüzdeki görevlerdendir.

5

“Sendikalar yasası değişmeli ve TİS süreci freelancerlar için de olanaklı hale getirilmelidir”

6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 41. maddesi, TİS akdetme ehliyetine sahip sendikanın kurulu olduğu işkolunda çalışan tüm işçilerin yüzde 1'i kadar üyeye sahip olması gerektiğine ilişkin bir yetki barajı belirlemektedir. Bu baraj ve özgün çalışma koşulları birbirinden farklı olan işkollarının bir araya getirilmesi örgütlenme hakkının kullanımını tüm emekçiler için zorlaştırmaktadır.

Her şeyden önce güçlü bir işçi mücadelesinin önünü açmak için, sendikalar yasasının değiştirilmesi talebini toplumsallaştıracak kampanyalar örgütlenmelidir. Bugün sosyal güvencesiz çalışma, freelance çalışanlar arasında neredeyse bir norm halini almış bulunmaktadır. Dolayısıyla sendikalaşmanın önündeki en büyük engel olan “sigortasız işçilerin” de sendikalar kanununda sendikalara yasal üyelik bakımından tanımlanması talebi toplumsallaştırılmalıdır. Bunun haricinde ülke barajını ve TİS yetki süreçlerini zorlaştıran işkolu itirazları konusundaki mücadele kararlılıkla sürdürülmelidir. Kültür ve sanat emekçilerinin yer aldığı 10. işkolu bölünmeli ve ayrı bir “Güzel Sanatlar İşkolu” tanımlanmalıdır.

6

“Yayınevi emekçilerinin künye hakkı savunulmalıdır”

Bugün yayınevi emekçileri güvencesizlik ve sigortasız çalıştırılmanın yanında emeklerinin somut damgası olan künye hakları ellerinden alınmak istenmektedir. Çevirmenlerin ve editörlerin isimlerine yer verilmesi, yalnızca manevi hak değil aynı zamanda nitelikli yayıncılığın da delilidir.

Kültür sanat alanında ve yayıncılıkta yaşanan politik amaçlar ve sermaye kaynaklı tekelleşmeye son verilmelidir. Bu tekelleşme, yayınevi emekçilerinin örgütsüzlüğü karşısında güçlü bir engel olarak bulunduğu için ücretlerin düşmesine ve emekçilerin iş kaybı yaşamasına yol açmaktadır. Neoliberalizmle derinleşen bir kapitalizm mirası olarak hızlı üretim ve tüketim hedefleri yayıncılığın çıktılarının niteliklerini düşürmektedir.

Yayınevi emekçilerinin ücret güvencesizliğine son verecek asgari ücret tarifeleri belirlenmelidir. İlgili ücretleri ödemeyi reddeden veya tarifeyi ihlal eden yayınevlerine yönelik cezai işlemlerin yapılması ücret tarifesinin uygulanmasını temin edebilir. Yayınevi emekçilerinin her bir kolu için tip sözleşmeler düzenlenmeli ve bu tip sözleşmeler freelancerların sosyal güvenlik hakkının korunması için sigorta maddesi içermelidir.

7

“Freelance basın emekçilerine basın kartı verilmelidir”

Freelance çalışma gazetecilik alanında mesleğin evrensel ilkelerinin yıpranmasına, kamuoyu yararının yerine platform/kurum önceliklerinin konmasına ve haber niteliklerinin zedelenerek üretimlerin “içerik” haline gelmesine de neden olmaktadır. Tüm bunların önüne geçilmesi için özlük haklarıyla meslek değerlerinin arasındaki kopmaz ilişkinin sürekli olarak hatırlatılması ve koptuğu yerlerde yeniden tesis edilmesi bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Freelance gazetecilerle işveren arasında sözleşme ile garanti altına alınmış bir iş modeli ve hakların yokluğu, parça başı işlerin ücretlendirilmesiyle ilgili bir standardın belirlenmesini imkansız hale getirmektedir. Freelance basın çalışanlarının Basın İş Kanunu kapsamına alınan mesleki statülerinin yine bu çerçevede oluşturulacak sözleşmelerle güvence altına alınması gerekmektedir.

Freelance gazetecilerin basın kartı alması için Basın İş Kanunu’nda gerekli düzenlemelerin yapılması hem sahada çalışan gazetecilerin işlerini yapmalarının önündeki engelleri kaldıracak hem de haber takibi sırasında meydana gelebilecek iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili sorunlar karşısında çalışanların, haklarına erişimlerini sağlayacaktır.

8

“Freelancerlar için ücretsiz ortak çalışma mekanları kurulmalıdır”

Freelancerların en önemli sorunlarından birisi uygun çalışma ortamlarından yoksun olmalarıdır, bunu sağlamak üzere kullanılan kafe vb. mekanların ise kullanılması artık mevcut enflasyon sürecinde imkansız bir hal almıştır.

İktisadi sonuçların yanında freelancerların eve hapsedilerek tüm sosyalleşme imkanlarının ortadan kaldırıldığı, işyerine evrilerek evin yıkımına da sonuç veren psikososyal süreçler, ortak kullanım alanlarını gerektirmektedir.

9

“Freelance çalışan kadınlar çifte mesai yapıyor”

Kadınlar için freelance emek evde çalışmak artı ev işlerinde çalışmak anlamına gelmektedir. “Zaten evde olma”nın getirdiği yükler kadınlar için bakım emeği sarf etmeyi de beraberinde getirmektedir. Âdeta çifte mesai olarak tanımlanabilecek bu durum, serbest zamanlı çalışan kadınlar için daha fazla yıpranma ve aynı zamanda gece mesailerini de beraberinde getirmektedir.

Güvencesizlik, eşit işe eşit ücretin olmayışı yanında, bakım emeği de kadın freelancerlar için ekstra bir yüke dönüşmektedir. Gerek sendika içi ve dışı dayanışma ağları gerekse hukuki düzenlemelerle kamunun bu kapsamda alması gereken sorumluluğa yönelik kampanyalar örgütlenmelidir.

SONUÇ

Güvencesizlik tesadüfi bir olay değil sermayeye hizmet eden bir ilişkiler ağının oluşturulmasıdır. Kapitalizmin, kendisine maliyet getirmeyen bir sistemin tüm dolaylarıyla yaratılmasının başka bir öyküsüdür freelance emek düzeni. Serbest çalışma retoriği, işçileri özgürleştirme vaadinde bulunmaktadır fakat özünde işverenin emek maliyetlerini düşüren bir emek piyasası tuzağı olarak hayata geçirilmektedir. Mevcut sözde hukuki statüler fiili durum karşısında ancak sermayeye hizmet etmektedir. Bu bağlamda, işçi statüsünün yeniden çerçevelendiği bir hukuki kapsam için hazırlık çalışmaları yürütmek Çalıştay'ın en önemli adımlarından olacaktır.

Freelancer dediğimizde, üretim araçları üzerinde herhangi bir mülkiyeti olmayan, ekonomik bağımlılığa tabi ve her gün artmakta olan bir işçi ordusundan söz ediyoruz. Şahıs şirketleri üzerinden hizmet satın alınan ve tacirler arası bir ilişki olarak kabul edilmesi ancak sermaye lehine bir oldubittiye getirme girişimidir. İstihdam olanaklarının ve güvenceli çalışmanın azalmasıyla birlikte, freelance çalışanlar, ister proje bazlı ister geçici iş olarak görülsün, sınıf içinde büyük bir yer tutmaktadır. Özellikle dijital emek platformları üzerinden öğrenci emeği sömürsü, bütünüyle sermayeye hizmet eden bir yapıya dönüşmüştür.

Türkiye'de çalışan gazetecilerin ve yayınevi emekçilerinin en az yüzde 30'u freelance olarak çalışmaktadır. Bu oran pandemiden beri giderek artmaktadır. Mesai mefhumunun ortadan kalktığı, her an ifaya hazır halde bulunan freelance emekçiler güvencesizliğin yanında geleceksizlik duygusunu taşımaktadır.

Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası'nda değişiklik yapılması, toplu iş sözleşmeleri için yeni yollar aranması, atipik çalışma düzenlerine karşı atipik örgütlenmelerin yaratılması, kadın emeğinin yok sayılmasına karşı kampanyalar örülmesi, sigortasız ve güvencesiz çalışmanın artık tartışma konusu dahi yapılmadığı bir emek rejimi için yasal düzenlemelerin ortaya konması Çalıştay'ın örgütlülüğe dair çıktılarından olmuştur.

Freelance çalışanların sosyal güvenlik sistemine erişememeleri sadece bireysel bir hak kaybı değil aynı zamanda uzun vadede geniş bir kesimin emeklilik, sağlık gibi temel güvencelerden yoksun kalması demektir. Bu durum ülkedeki sosyal güvenlik sistemlerinin kırılganlığını artırarak kayıt dışı ekonomiyle mücadeledeki adımları zayıflatacaktır.

Yayınevi emekçileri, gazeteciler ve içerik üreticileri yanında, yazılım, grafik tasarım, sahne sanatçıları gibi diğer alanlarda freelance çalışan emekçilerin ve ku-

rumların da katkılarıyla Freelance Yasası çalışmasına son hali verilmesi ve bu çalışmanın tartışılmak üzere kamuoyuyla paylaşılması kararlaştırılmıştır.

“Sözde kendi hesabına çalışma” sistemiyle platformlara bağlı, parça başı ücret üzerinden ilişkilenen ancak bağımlılık unsurunu taşıyan yapılar ortaya çıkmıştır. Tüm bunlar işçi hakları ve işveren sorumluluklarının göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

Son olarak, burada ana başlıklarıyla sunduğumuz maddelerin geliştirilmesi, hayata geçirilmesi ve Freelance Yasası çalışması kapsamında bir birlikteliğin örgütlenmesi için tüm kamuoyunu, alan öznesi emekçileri ve akademisyenleri mücadeleyi büyütmeye çağırıyoruz.